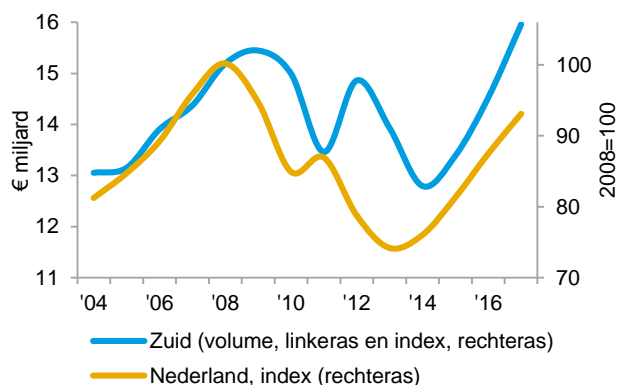

Samen met het EIB brengt Bouwend Nederland op BouwActueel alle relevante economische markt- en bedrijfsvoeringsinformatie voor leden bijeen. De website biedt inzicht in recente ontwikkelingen, prognoses en kengetallen bedrijfsvoering. Dit betreft zowel landelijke informatie als informatie voor de regio. Deze kwartaalrapportage biedt u inzicht in actuele economische ontwikkelingen voor uw regio en deelsector. Meer informatie vindt u op www.bouwendnederland.nl/bouwactueel.

Ontwikkeling bouwproductie

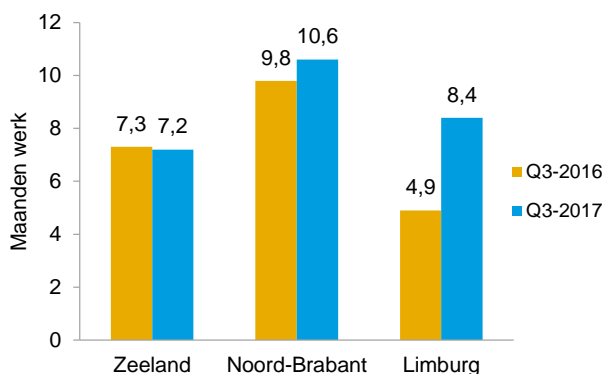

10% groei van de bouwproductie

De bouwproductie in de drie zuidelijke provincies van Nederland groeit in 2017 met een tiende naar een niveau van € 16 miljard. In 2016 bedroeg het groeipercentage nog 8,5%. In beide jaren heeft de productie zich sneller ontwikkeld dan het landelijk gemiddelde. Het aandeel van het volume van landsdeel Zuid in het totaal is een kwart in 2017.

(Alle productiebedragen zijn in prijzen van 2015)

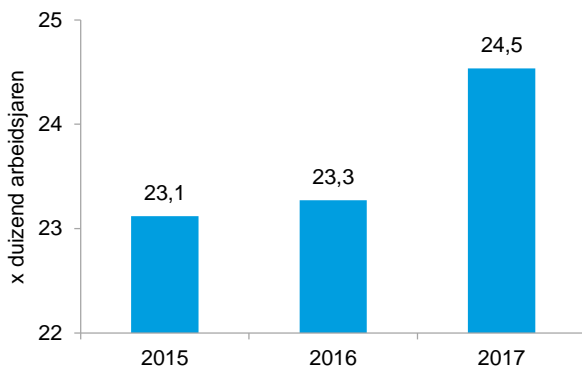
Orderportefeuilles

Orderportefeuilles op hoog niveau

Bouwbedrijven in de provincie Limburg hebben in het derde kwartaal 3,5 maand meer werk in hun portefeuille in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016. Ook de provincie Noord-Brabant kent een groei van de werkvoorraad, hetzij beperkter. In de provincie Zeeland is het aantal maanden werk echter afgenomen op jaarbasis. Bouwers moeten het hier stellen met 0,1 maand minder werk.

Ontwikkeling werkgelegenheid

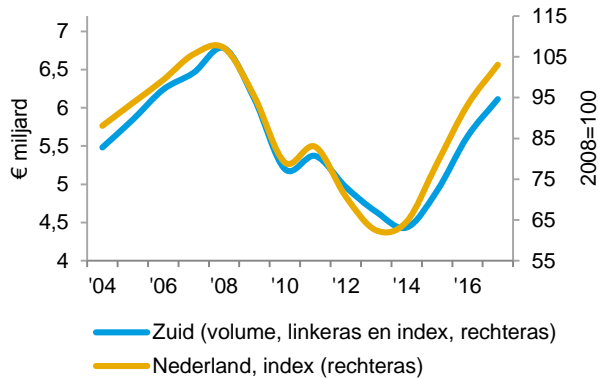
Stabilisering arbeidsvolume

De groei van de werkgelegenheid versnelt in 2017. Met 5,5% groeit het aantal arbeidsjaren naar een niveau van 24.500. In 2016 groeide de werkgelegenheid maar met nauwelijks 1%. De toename is in beide jaren sterker dan het landelijk gemiddelde.

(Het betreft hier de werkgelegenheid van de uitvoerende bouw)

Ontwikkeling woningbouwproductie

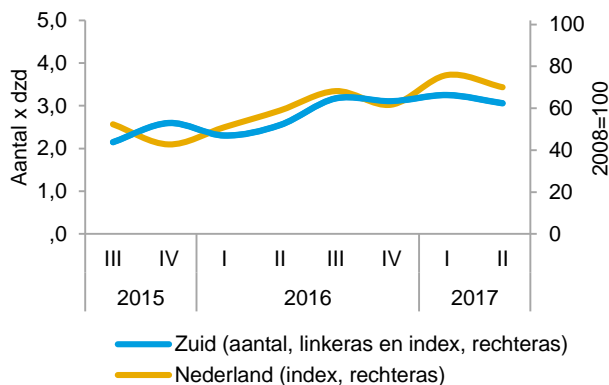

Groeiende woningbouwproductie*

De productie voor woningen zwakt in 2017 licht af, maar toont nog steeds een solide groei. In 2017 groeit de productie in landsdeel Zuid met 8,5%, in 2016 was dit nog 14,5%. Het totale productievolume komt in 2017 uit op € 6,1 miljard, bijna een kwart van de Nederlandse productie. De ontwikkeling in de drie zuidelijke provincies komt grotendeels overeen met het landelijke beeld.

* Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud

Aantal vergunningen woningbouw

Vergunningverlening stabiel

Het aantal verleende vergunningen voor woningen bedroeg in de eerste helft van 2017 ruim 6.800. Ten opzichte van de tweede helft van 2016 bleef de vergunningverlening stabiel, terwijl deze in andere landsdelen met ten minste 10% is gegroeid (gecorrigeerd voor seizoensinvloeden). Ten opzichte van een jaar eerder lag het aantal vergunde woningen in de eerste helft van 2017 26% hoger. Deze stijging is iets minder sterk dan de gemiddelde landelijke groei van 33%. Tegenover de sterke toename in Noord-Brabant (43%) en Zeeland (33%) stond een forse daling in Limburg (-29%).

Woningbouwproductie per provincie

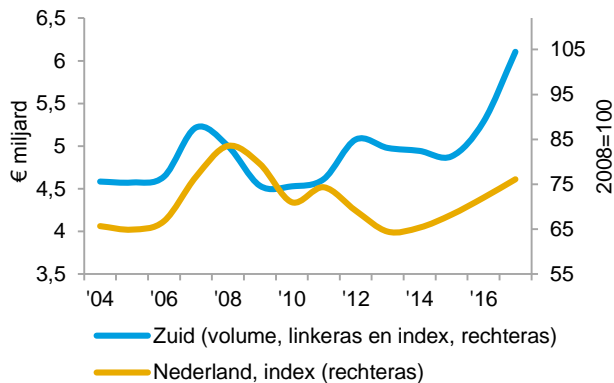
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zeeland	551	595	595	8	0
Noord-Brabant	3.258	3.710	3.975	14	7
Limburg	1.105	1.320	1.540	19,5	16,5
Totaal	4.914	5.625	6.110	14,5	8,5
Nederland	21.100	24.150	26.275	14,5	9

Sterke groei in Limburg

In de verschillende zuidelijke provincies lopen de ontwikkelingen sterk uiteen. In de kustprovincie Zeeland stabiliseert de productie op een niveau van € 595 miljoen. In Limburg groeit de bouwproductie met 16,5%, terwijl in Noord-Brabant de productiegroei dit jaar halveert (+7%). Noord-Brabant heeft met 65% veruit het grootste aandeel in de zuidelijke productie.

Ontwikkeling utiliteitsbouwproductie

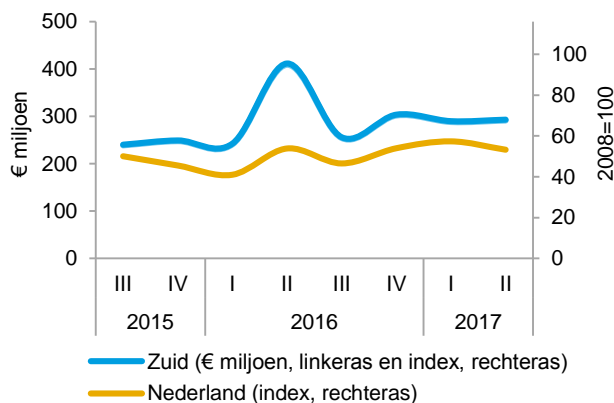

Sterke productiegroei* in de utiliteitsbouw

In de zuidelijke provincies groeit de utiliteitsbouwproductie naar verwachting veel sterker dan het landelijk gemiddelde van 2017. Met 15,5% treedt een forse versnelling op van de groei, terwijl de landelijke productie met 5% trendmatig doorgroeit. Met een bouwproductie van € 6,1 miljard dragen de drie zuidelijke provincies voor bijna een derde bij aan de totale productie. In 2015 was de bijdrage nog iets meer dan een kwart.

* Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud

Bouwvolume vergunningen utiliteitsbouw

Daling vergunde bouwvolume

Het volume verleende vergunningen voor nieuwe gebouwen* lag in de eerste helft van 2017 11% lager dan een jaar eerder. Het landsdeel Zuid is het enige landsdeel waar het vergunde volume is afgenomen. Terwijl de vergunningverlening in Zeeland met 6% steeg, kromp deze in Noord-Brabant met 7% (als het Amphia ziekenhuis niet in berekeningen wordt meegenomen, noteert Brabant overigens een stijging van 29%). In Limburg kromp de vergunningverlening met 25%.

*Prijsniveau 2016

Utiliteitsbouwproductie per provincie

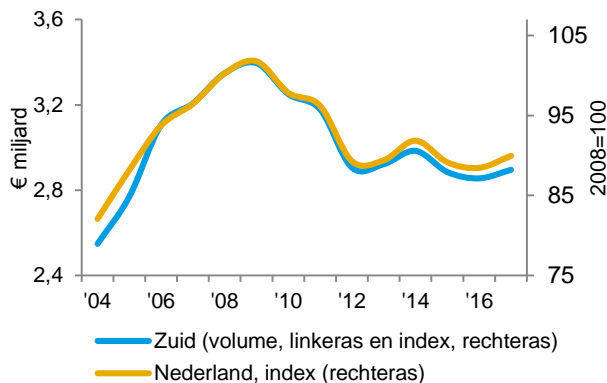
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zeeland	422	475	465	12,5	-2
Noord-Brabant	2.968	3.275	3.750	10,5	14,5
Limburg	1.489	1.540	1.890	3,5	22,5
Totaal	4.879	5.290	6.105	8,5	15,5
Nederland	18.000	18.850	19.775	4,5	5

Wisselend productiebeeld in zuiden

De forse groei van de productie in het zuiden wordt gedragen door de provincies Noord-Brabant en Limburg. De ontwikkeling in de provincie Zeeland contrasteert sterk met het algemene beeld van landsdeel Zuid. De waarde van de bouwproductie neemt hier in 2017 met 2% af. In Limburg versnelt de groei waardoor de utiliteitsbouwproductie hier uitkomt op € 1,9 miljard. De grootste provincie in termen van productievolume, Noord-Brabant, maakt met 14,5% ook een aanzienlijke groei door.

Ontwikkeling infraproductie

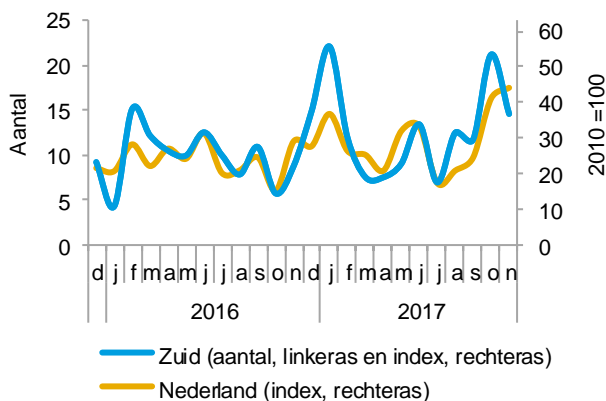

Infraproductie* groeit weer in 2017

Na een krimpende productie in 2016, neemt het bouwvolume van de inframarkt in 2017 met 1,5% toe. Vergeleken met het landelijke beeld maken de zuidelijke provincies een meer gematigde ontwikkeling door. De totale productiewaarde van de gezamenlijke zuidelijke provincies bedraagt € 2,9 miljard, bijna een vijfde van het landelijke volume.

* *Nieuwbouw en reconstructie, reparatie en onderhoud*

Openbare aanbestedingen

Stabiel aantal openbare aanbestedingen

In het derde kwartaal van 2017 is één aanbesteding meer uitgebracht dan in het voorgaande kwartaal, hiermee komt het totaal aantal seizoensgecorrigeerde aanbestedingen uit op 31. Hetzelfde kwartaal van 2016 telde 29 openbare aanbestedingen. Het eerste kwartaal van 2017 is vooral door de maand januari een uitschieter, in dat kwartaal zijn 42 projecten openbaar aanbesteed.

Infraproductie per provincie

	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Zeeland	475	470	475	-1	1
Noord-Brabant	1.730	1.715	1.745	-1	1,5
Limburg	680	670	675	-1,5	0,5
Totaal	2.885	2.855	2.895	-1	1,5
Nederland	14.375	14.250	14.525	-1	2

Evenwichtige groei

De productiegroei in 2017 in de drie zuidelijke provincies varieert tussen 0,5 en 1,5%. In Limburg groeit de productie het minst. Zeeland volgt met een groeipercentage van 1%, terwijl in Noord-Brabant een groei van 1,5% wordt behaald. In absolute volumes neemt Noord-Brabant het grootste deel van de productie voor zijn rekening, maar liefst 60%. Het aandeel van Zeeland in de zuidelijke infraproductie is sinds 2015 stabiel gebleven rond 16,5%. Het aandeel van Limburg is sinds 2015 licht afgenomen met 0,3%.